

**USPOSTAVA SUSTAVA UPRAVLJANJA
ENERGIJOM PREMA ZAHTJEVIMA
MEĐUNARODNE NORME ISO 50001**

Pero Josipović dipl.ing.
HEP ODS d.o.o.

UVOD

ISO 5001

je norma koja daje zahtjeve vezane uz **sustavno gospodarenje energijom** potrebne za dobivanje ISO certifikata

ZAKON O ENERGETSKOJ UČINKOVITOSTI

(NN 127/14)

Pravilnik o energetskom pregledu za velika poduzeća

(NN 123/15)

„... VELIKA PODUZEĆA dužna su svake četiri godine provesti energetski pregled...”

„... **uvesti međunarodnu normu ISO 5001...**”

Prednost uvođenja ISO 5001:

- ➔ **Povećanje učinkovitosti** upotrebe svih resursa koji troše energiju
- ➔ **Smanjenje finansijskih izdatka**
- ➔ **Smanjenje negativnog utjecaja na okoliš**
- ➔ **Stvaranje dobre slike organizacije u javnosti**
- ➔ **Usklađenost sa zakonskim zahtjevima**
- ➔ **Najbolje prakse**

Zašto ISO 5001?

Kontrola troškova (80%)
Zaštita okoliša (35%)
Imidž organizacije (28%)
Najbolja praksa (24%)
Korporativna kultura (18%)
Usklađenost sa zakonskim zahtjevima (15%)

Broj izdanih certifikata ISO 50001 u Svijetu (izvor: ISO - Međunarodna organizacija za normizaciju)

2016.godina

	Europa	USA	Svijet
ISO 9001	451.415	30.474	1.105.937
ISO 14001	120.595	5.582	346.147
ISO 22000	11.083	82	32.139
ISO 27001	12.532	1.115	33.290
ISO 50001	6.950	47	8.231

2015.godina

	Europa	USA	Svijet
ISO 9001	439.477	33.103	1.034.180
ISO 14001	119.754	6.067	319.496
ISO 22000	11.181	210	32.061
ISO 27001	10.446	1.247	27.536
ISO 50001	4.626	53	5.220

2013.godina

Broj certifikata ISO 50001 – SVIJET:	4826
Broj certifikata ISO 50001 – EU:	3957
Broj zemalja s certificiranim ISO 50001 sustavima u svijetu:	78

2016. u EU povećanje 50 % u odnosu na 2015. godinu.

2015. u EU povećanje 17 % u odnosu na 2013. godinu.

2013. u EU povećanje 116 % u odnosu na 2012. godinu. Ističu se Njemačka, Velika Britanija i Italija. U Njemačkoj je izdano 2477 certifikata, što čini više od 60% ukupno izdanih certifikata. **U RH izdano je 6 certifikata.**

Broj izdanih certifikata ISO 50001 u susjednim zemljama

2016.godina

	Hrvatska	BiH	Slovenija
ISO 9001	2.659	1037	1.848
ISO 14001	984	200	425
ISO 22000	92	20	16
ISO 27001	110	17	57
ISO 50001	55	6	23

2015.godina

	Hrvatska	BiH	Slovenija
ISO 9001	2.529	790	1.481
ISO 14001	884	149	425
ISO 22000	98	12	13
ISO 27001	55	13	50
ISO 50001	21	1	10

U RH izdano je 55 certifikata, što je povećanje od 162 % u odnosu na 2015. godinu ili povećanje od 817 % u odnosu na 2013. godinu.

U RH izdano je 21 certifikat, što je povećanje od 250 % u odnosu na 2013. godinu.

Energetski model sustava upravljanja energijom za međunarodnu normu ISO 5001 Plan-Do-Check-Act (PDCA)

Planiraj:

- provedi energetski pregled
- uspostavi energetsku osnovicu (EnB),
- energetske pokazatelje performansi (EnPI),
- opće i pojedinačne ciljeve
- akcijske planove nužne za ostvarivanje rezultata koji će poboljšati energetske performanse u skladu s organizacijskom politikom energije.

Provedi:

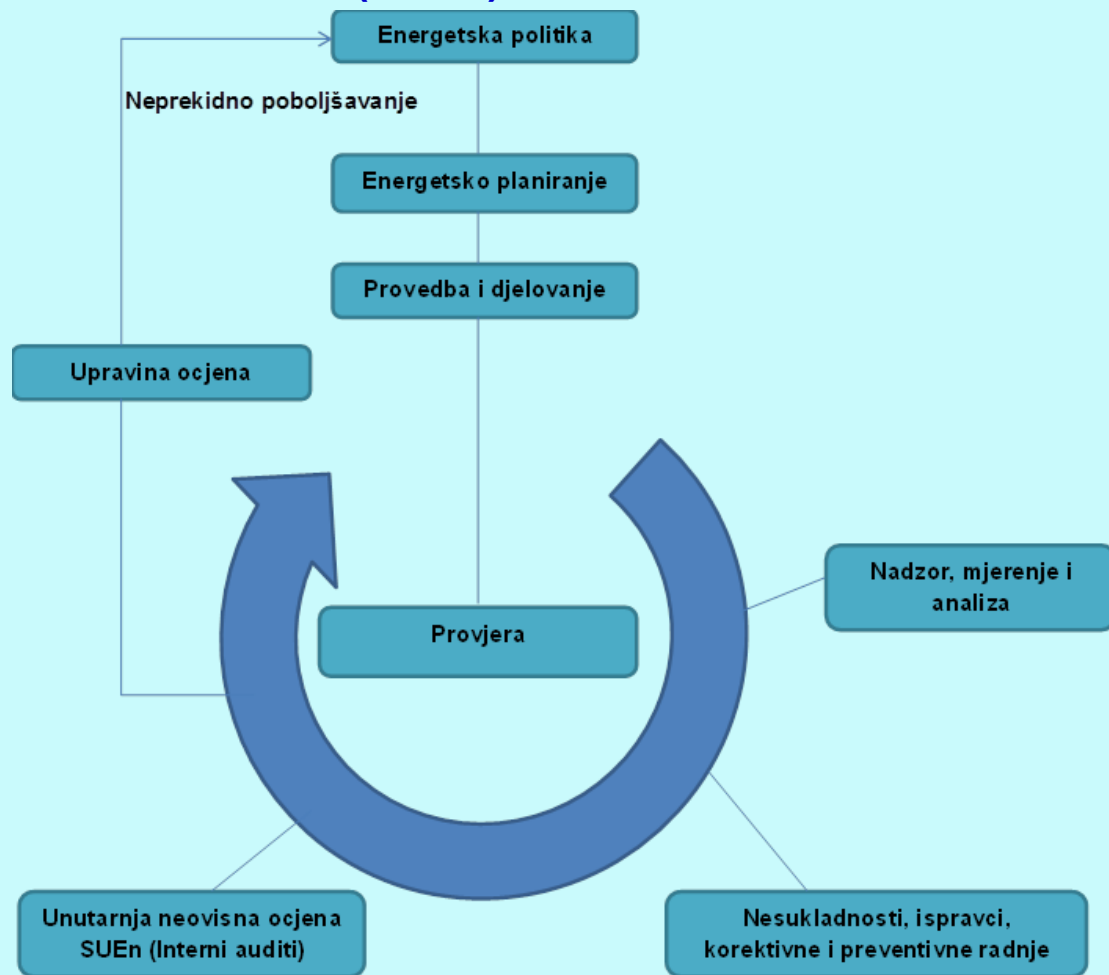
- primjeni akcijske planove upravljanja energijom.

Provjeri:

- nadziri i mjeri procese
- ključne karakteristike provedbe koje određuju energetske performanse u odnosu na politiku i ciljeve
- izvijesti o rezultatima

Postupi:

- poduzmi radnje za trajno poboljšavanje učinaka SUE.

Provedbeni koraci uspostave sustava upravljanja energijom (SUEu) u HEP ODS-u

Koraci u provedbi ...

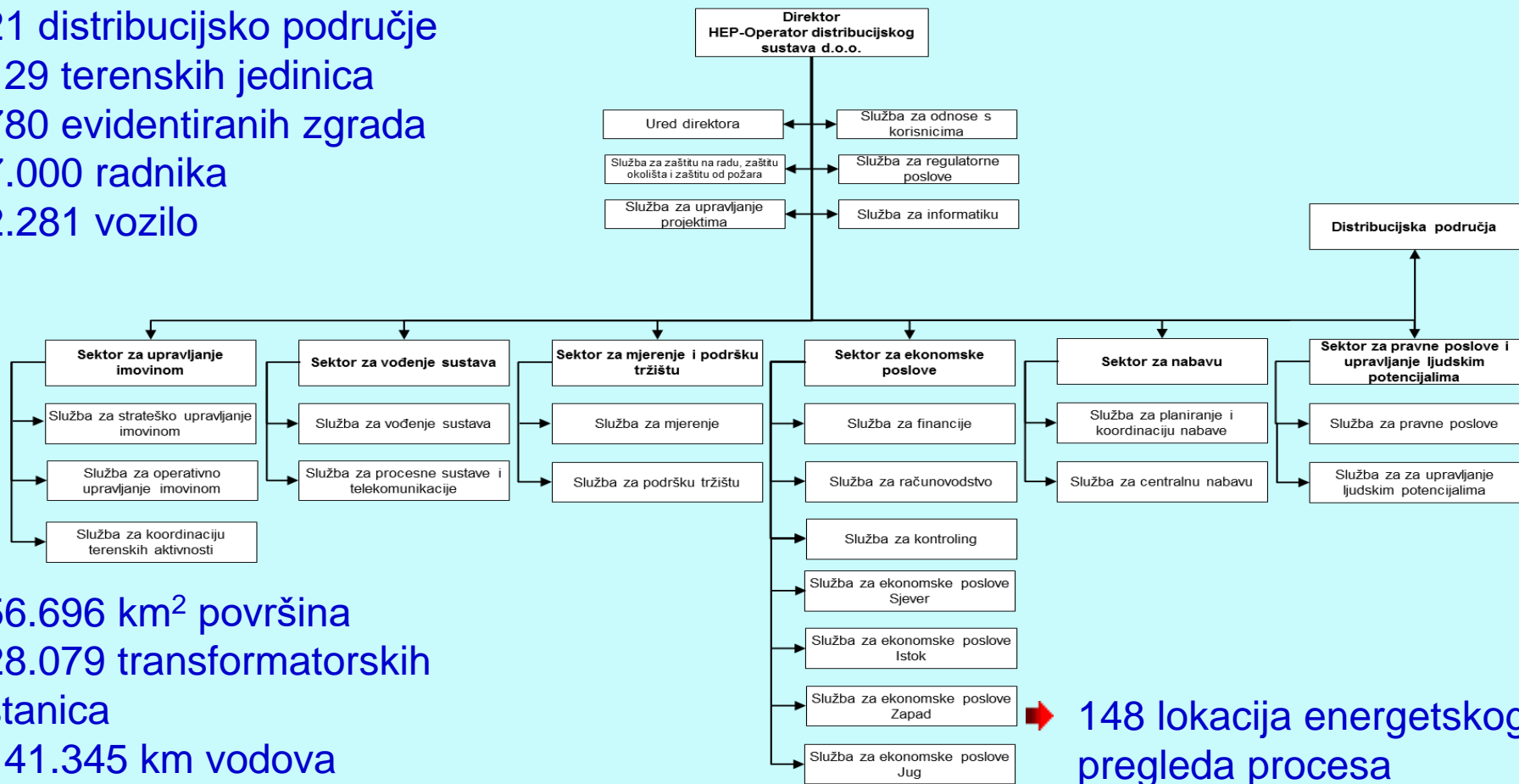
PREGLED ZAHTJEVA NORME ISO 50001

4.1. OPĆI ZAHTJEVI	←	NEPREKIDNO
4.2. ODGOVORNOST POSLOVODSTVA	←	
4.2.1. NAJVIŠE POSLOVODSTVO	←	
4.2.2. PREDSTAVNIK POSLOVODSTVA	←	
4.3. ENERGETSKA POLITIKA	←	
4.4. ENERGETSKO PLANIRANJE	←	
4.4.1. OPĆENITO	←	
4.4.2. ZAKONSKI ZAHTJEVI I OSTALI ZAHTJEVI	←	
4.4.3. ENERGETSKI PREGLED	←	
4.4.4. ENERGETSKA OSNOVICA	←	
4.4.5. POKAZATELJI ENERGETSKIH PERFORMANSI	←	
4.4.6. OPĆI I POJEDINAČNI CILJEVI ENERGIJE I AKCIJSKI PLANOVI UPRAVLJANJA ENERGIJOM	←	
4.5. UVOĐENJE I PROVEDBA	→	POBOLJŠAVANJE
4.5.1. OPĆENITO	→	
4.5.2. KOMPETENCIJA, OSPOSOBLJAVANJE I SVIJEST	→	
4.5.3. KOMUNIKACIJA	→	
4.5.4. DOKUMENTACIJA	→	
4.5.4.1. ZAHTJEVI ZA DOKUMENTACIJOM	→	
4.5.4.2. UPRAVLJANJE DOKUMENTIMA	→	
4.5.5. OPERATIVNA MJERA	→	
4.5.6. PROJEKTIRANJE	→	
4.5.7. NABAVA ENERGETSKIH USLUGA, PROIZVODA, OPREME I ENERGIJE	→	
4.6. PROVJERAVANJE	→	
4.6.1. NADZOR, MJERENJE I ANALIZA	→	
4.6.2. OCJENA USKLAĐENOSTI SA ZAKONSKIM I OSTALIM ZAHTJEVIMA	→	
4.6.3. INTERNI AUDIT SUEu	→	
4.6.4. NESUKLADNOST, KOREKCIJA, KOREKTIVNA I PREVENTIVNA RADNJA	→	
4.6.5. UPRAVLJANJE ZAPISIMA	→	
4.7. UPRAVINA OCJENA	→	
4.7.1. OPĆENITO	→	
4.7.2. ULAŽNI PODACI ZA UPRAVINU OCJENU	→	
4.7.3. IZLAŽNI PODACI UPRAVINE OCJENE	→	

Opseg i granice sustava upravljanja energijom u HEP ODS-u

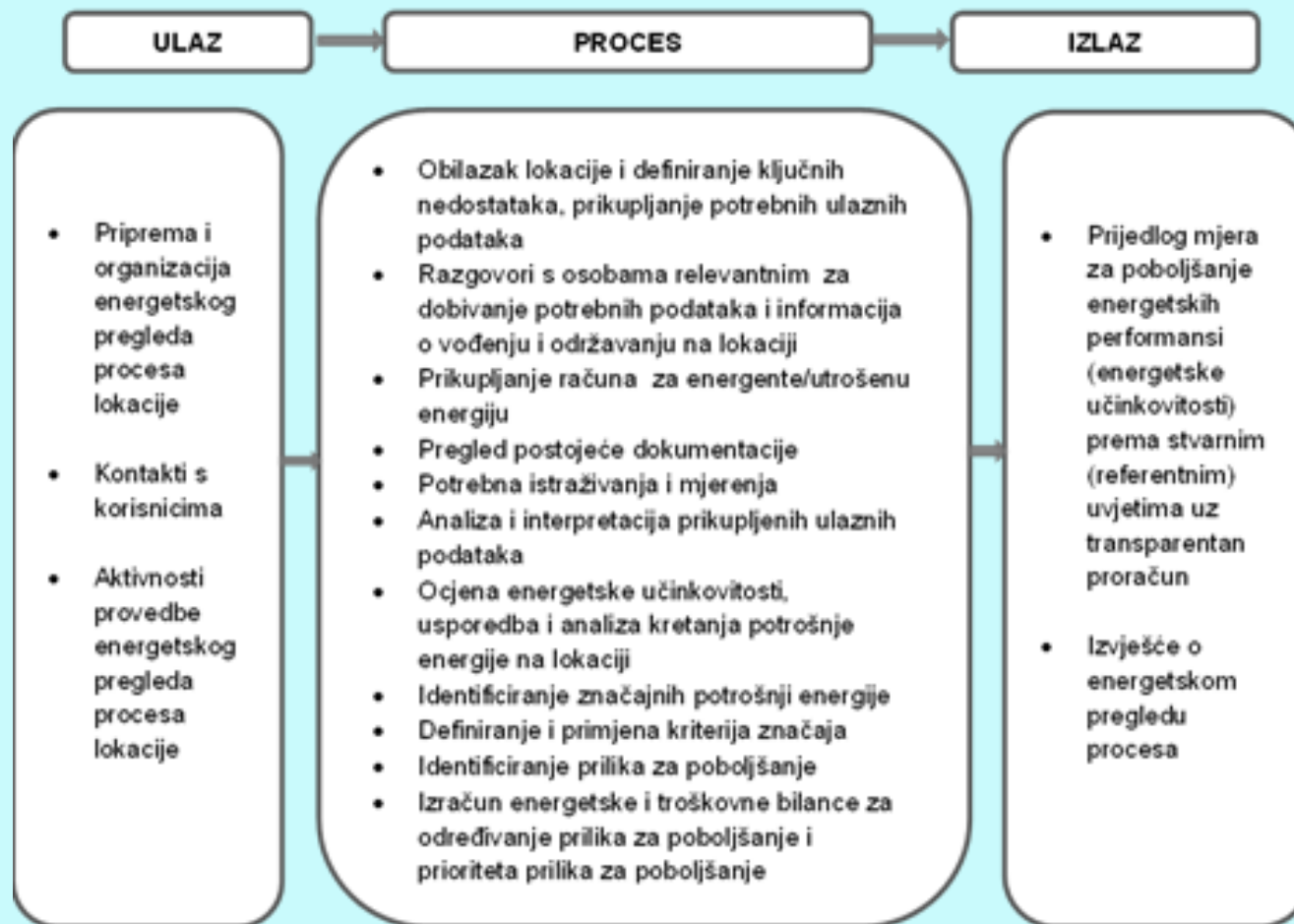
- ➔ 21 distribucijsko područje
- ➔ 129 terenskih jedinica
- ➔ 780 evidentiranih zgrada
- ➔ 7.000 radnika
- ➔ 2.281 vozilo

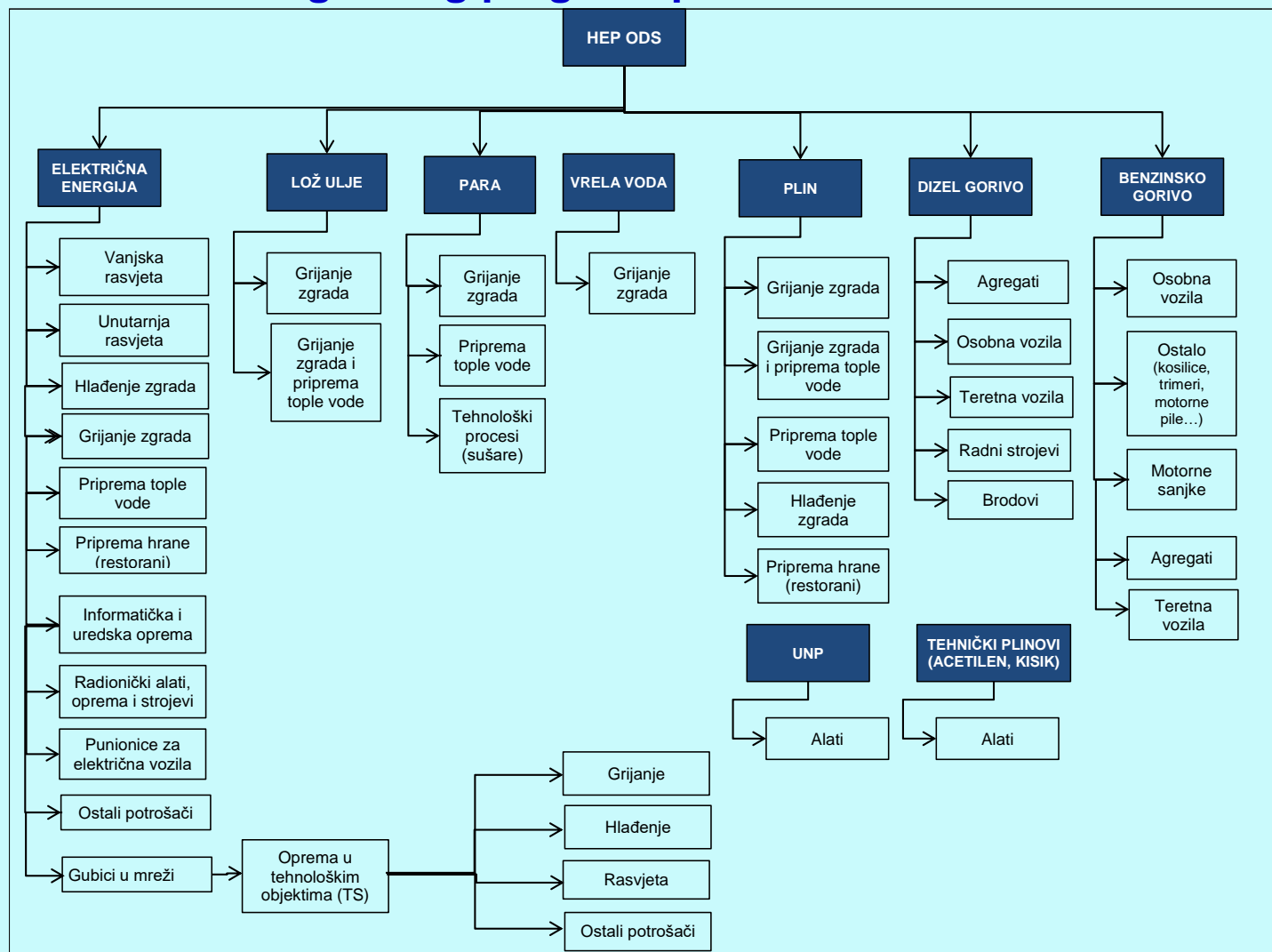
- ➔ 56.696 km² površina
- ➔ 28.079 transformatorskih stanica
- ➔ 141.345 km vodova
- ➔ 2.406.555 korisnika mreže

➔ 148 lokacija energetskog pregleda procesa

Tijek provedbe energetskeg pregleda procesa na lokaciji

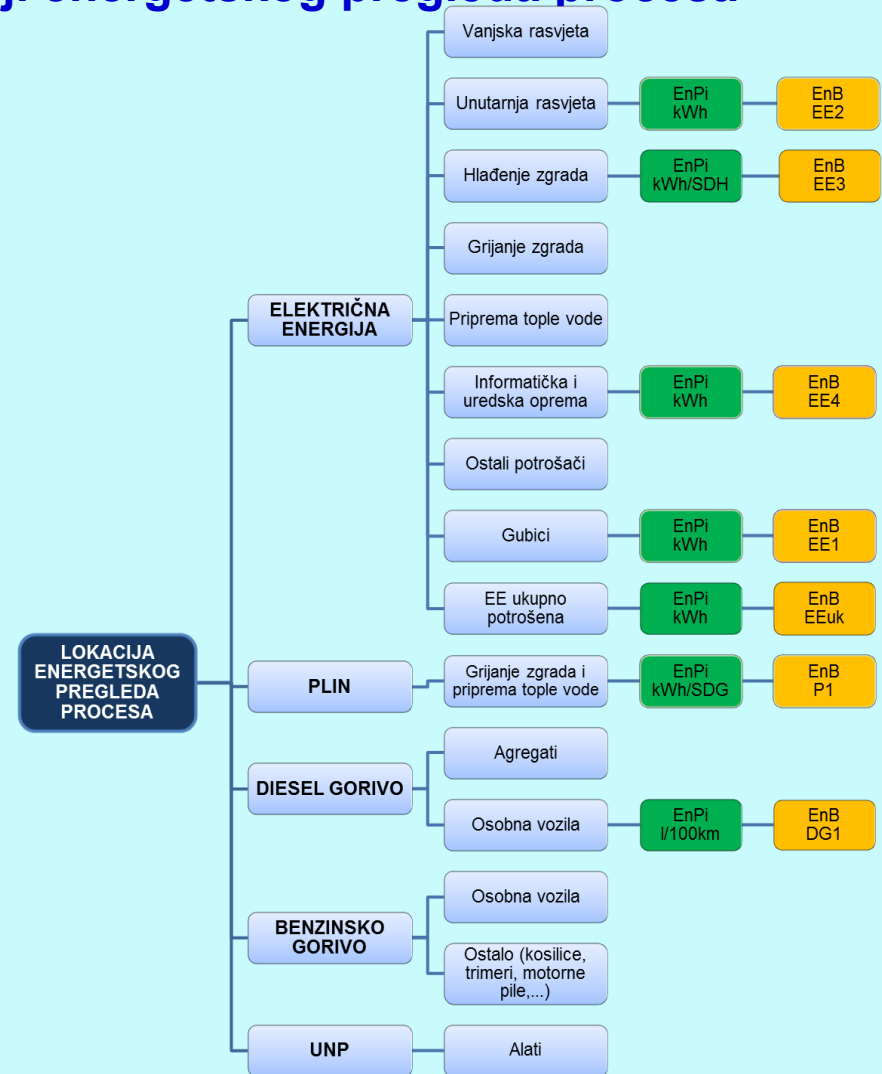
Identificirani izvori i potrošnje energije po energentima na lokacijama energetskeg pregleda procesa u HEP ODS-u

Primjer identificiranih izvora i potrošnji energije po energentima, značajnih potrošnji energije, na jednoj lokaciji energetske pregleda procesa

- ➔ Lokacija energetske pregleda procesa
- ➔ Energenti
- ➔ Potrošnje energije po energentima
- ➔ EnPi – pokazatelj energetske performanse
- ➔ EnB – Energetska osnovica

Udio potrošnje energenata u ukupnoj potrošnji energije, bez gubitaka u mreži (%)

Ukupna potrošnja ELEKTRIČNE ENERGIJE BEZ GUBITAKA U DISTRIBUCIJSKOJ MREŽI po lokacijama i distribucijskim područjima	Ukupna potrošnja LOŽ ULJA po lokacijama i distribucijskim područjima	Ukupna potrošnja PARE po lokacijama i distribucijskim područjima	Ukupna potrošnja VRELE VODE po lokacijama i distribucijskim područjima	Ukupna potrošnja PLINA po lokacijama i distribucijskim područjima	Ukupna potrošnja DIZEL GORIVA po lokacijama i distribucijskim područjima	Ukupna potrošnja BENZINSKOG GORIVA po lokacijama i distribucijskim područjima	Ukupna potrošnja TEHNIČKIH PLINOVA po lokacijama i distribucijskim područjima	Ukupna potrošnja UNP po lokacijama i distribucijskim područjima	Ukupna potrošnja ENERGIJE BEZ GUBITAKA U MREŽI, po lokacijama i distribucijskim područjima
27,03	2,29	4,86	2,44	16,65	38,36	8,28	0,01	0,06	100,00

Gubitci u 2015. godini iznosili su 1.273.534 MWh (izvor: Energetska osnovica/Energetski pregled procesa 2015. godina)

Ukupna potrošnja energije i energenata za hlađenje zgrada HEP ODS-a po lokacijama i distribucijskim područjima u ukupnoj potrošnji energije, bez gubitaka	Ukupna potrošnja energije i energenata za grijanje zgrada HEP ODS-a po lokacijama i distribucijskim područjima u ukupnoj potrošnji energije, bez gubitaka
3,92	33,71

Ukupna potrošnja energije bez gubitaka iznosila je 65.018 MWh (izvor: Energetska osnovica/Energetski pregled procesa 2015. godina)

Odnos potrošene električne te ukupne energije i gubitaka u mreži (u %)

Ukupna potrošnja električne energije u poslovnim procesima HEP ODS-a bez gubitaka je	1,38	% ukupnih gubitaka u distribucijskoj mreži	Ukupna potrošnja energije i svih energenata u poslovnim procesima HEP ODS-a bez gubitaka je	5,11	% ukupnih gubitaka u distribucijskoj mreži
--	------	--	---	------	--

Kompetencije, osposobljavanje i svijest

- stručno osposobljeno 31 energetska suradnika/predstavnik poslovodstva
- stručno osposobljeno 11 vodećih auditora
- stručno osposobljeno 30 internih auditora
- provedene su edukacije i podizanje svijesti radnika na 108 od ukupno 148 lokacija energetskog pregleda procesa
- edukacijom obuhvaćeno 2947 od ukupno 7350 radnika, što iznosi 40 % od ukupnog broja radnika

Komunikacija

- internih portala sjedišta Društva i svih distribucijskih područja;
- oglasnih ploča svih organizacijskih jedinica Društva;
- predstavnika poslovodstva sjedišta Društva i predstavnika poslovodstva, energetskih suradnika svih distribucijskih područja;
- rukovoditelja svih organizacijskih jedinica u Društvu;
- edukacije o sustavu upravljanja energijom svih radnika i u svim organizacijskim jedinicama;
- prezentacija svih segmenata sustava upravljanja energijom na svim razinama Društva i u svim organizacijskim jedinicama Društva;
- podizanja svijesti o sustavu upravljanja energijom i energetskoj učinkovitosti svih radnika Društva;
- oznaka, naljepnica i obavijesti u svim zgradama Društva, na vozilima, uređajima i opremi koji se koristi u poslovnim procesima djelatnosti Društva.

http://intranet/ods/SUE/SitePages/Po%c4%8detna%20stranica.aspx „Sustav upravljanja energijom” – Sjedište HEP ODS-a.

Dobro došli na web-mjesto tima!

Ovo je web-mjesto tima, gdje možete dijeliti informacije i dokumente namijenjene članovima tima. Da biste dodali datoteke, kliknite Zajednički dokumenti, a da biste stvorili nove timske događaje, kliknite kalendar. Za dodavanje veza na druga web mjesta i stranice kliknite veze.

Najave

- SUEn ODLUKE** po Pero Josipović 19.1.2016. 9:42
- Napredno korištenje SharePoint portala - Upute** po Hrvoje Mandekić 19.1.2016. 9:05

Neke vrlo korisne mogućnosti SharePointa, za koje možda niste znali da postoje ili niste znali kako se koriste, opisane su u [Uputama koje su postavljene u Centar za dokumente na InfoHEP-u](#).

Upute možete pronaći na: **InfoHEP -> centar za...**

[Dodaj novu objavu](#)

Zajednički dokumenti

☐ Vrsta	Naziv	Izmijenjeno	Izmijenio
	EDUKACIJE SUEn - ZAPISI	5.7.2017. 8:23	Pero Josipović
	ENERGETSKA POLITIKA SUEn	29.6.2017. 11:38	Pero Josipović
	OBRASCI SUEn	30.6.2017. 11:09	Pero Josipović
	OPCI I POJEDINACNI CILJEVI SUEn	29.6.2017. 11:38	Pero Josipović
	PRIRUCNIK SUEn	5.7.2017. 8:22	Pero Josipović
	PROCEDURE SUEn	5.7.2017. 8:22	Pero Josipović
	SUEn ENERGETSKI PODACI HEP ODS-a	24.3.2016. 13:59	Pero Josipović
	SUEn ENERGETSKI PREGLEDI LOKACIJA HEP ODS-a	30.6.2017. 13:40	Pero Josipović
	SUEn GUBICI MREZE	5.5.2016. 12:50	Pero Josipović
	SUEn KOMPETENCije I OSPOSOBLJAVANJE	2.5.2016. 8:32	Pero Josipović
	SUEn NORME	19.1.2016. 10:29	Pero Josipović
	SUEn ODLUKE	19.1.2016. 10:05	Pero Josipović
	SUEn POBOLISANJA	2.3.2016. 15:08	Pero Josipović
	SUEn PREZENTACIJE	19.1.2016. 10:25	Pero Josipović
	SUEn SGE PROGRAM HEP ESCO Monitor	9.2.2016. 7:21	Pero Josipović

1 - 15

Veze

Trenutno nema omijenjenih veza za prikaz. Da biste dodali novu vezu, kliknite "Dodaj novu vezu".

[Dodaj novu vezu](#)

Članovi tima

- Andreja Šugar
- Andrija Minarić
- Antun Rekić
- Dalbor Cinek
- Hrvoje Ivanković
- Igor Čupurđija
- Ivan Dizdār
- Ivica Gvozdanović
- Joško Marić
- Krešimir Kaluz
- Krešimir Sunčević
- Lavoslav Vukelić
- Manuel Župan
- Marin Tomasić

[Dodaj novog korisnika](#)

Kalendar

kolovoz, 2017

pon	uto	sri	čet	pet	sub	ned
31	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27

Neke od operativnih mjera...

smanjiti potrošnju energije za grijanje...

SNIZITE TEMPERATURU NA TERMOSTATU.

Svaki pojedini °C niža temperatura, **štedite do 5 % energije.**

U ZIMSKIM MJESECIMA U TOKU DANA **PODIGNITE ROLETE. Uštedjeti ćete do 5% energije za grijanje.**

AKO OTVARATE PROZOR na duže vrijeme isključite sustav grijanja.

ODJENITE SE SUKLADNO GODIŠNJEM DOBU kako prostor ne bi dodatno grijali radi postizanja osjećaja ugone.

smanjiti potrošnju energije za hlađenje...

LJETI SPUSTITE ROLETE ILI SJENILA TE ZATVORITE PROZORE TIJEKOM DANA kako biste spriječili ulazak topline.

PODESITE TEMPERATURU NA KLIMA UREĐAJU NA 25-27°C. Za svaki pojedini °C nižu temperaturu **trošite 3-5% više** energije.

Ukoliko je rashladni uređaj uključen **zatvorite prozore**. Ako provjetravate prostoriju, **ugasite rashladni uređaj**.

informatička i uredska oprema...

Ugasite računalo i ostale **električne uređaje** kada ih ne koristite.
Ugasite rasvjetu u svim prostorijama u kojima nitko ne boravi ili ako boravi, a dnevna svjetlost je dovoljna za normalan rad.

Nepotrebni gubici:

upaljeni fotokopirni uređaj, printer i računalo koji se ne koriste,
nabavka nepotrebno velikih i snažnih uređaja...

informatička i uredska oprema...

Električna snaga uređaja	Zašto 16 h? (pon 16h – uto 8h)	Vikend (pet 16h – pon 8h)
400 W	4,35 kn (6,4 kWh)	17,41 kn (25,6 kWh)
150 W	1,63 kn (2,4 kWh)	6,53 kn (9,6 kWh)

uredska oprema i načelo 3R

1. **REDUCE** – SMANJI

Korištenje opcije **obostranog ispisa**

Korištenje “print preview” opcije

2. **REUSE** – PONOVRNO UPOTRIJEBI

Bilješke radite na prethodno jednostrano ispisanim papirima.

3. **RECYCLE** - RECIKLIRAJ

Reciklirajte papir, tonere, staklo, plastiku...

papir i načelo 3R...

TONA PAPIRA

2 stabla, 260 000 litara vode
4100 kWh električne energije

TONA RECIKLIRANOG PAPIRA

niti jedno stablo, 180 000 litara vode,
2750 kWh električne energije

Papir se može reciklirati i do sedam puta!

Koji su glavni ciljevi uspostavljanja međunarodne norme ISO 50001?

Glavni ciljevi uspostavljanja ISO 50001 su:

- ➔ Povećanje učinkovitosti upotrebe svih resursa koji troše energiju
- ➔ Smanjenje financijskih izdatka
- ➔ Smanjenje negativnog utjecaja na okoliš
- ➔ Korporativna kultura
- ➔ Stvaranje dobre slike organizacije u javnosti
- ➔ Usklađenost sa zakonskim zahtjevima
- ➔ Najbolje prakse

Zašto ISO 50001?

A diagram consisting of a blue rectangular box at the top with the text 'Zašto ISO 50001?'. A large blue arrow points downwards from this box to a large light blue oval. Inside the oval, a list of reasons for implementing ISO 50001 is provided, each followed by a percentage in parentheses.

- Kontrola troškova (80%)
- Zaštita okoliša (35%)
- Imidž organizacije (28%)
- Najbolja praksa (24%)
- Korporativna kultura (18%)
- Usklađenost sa zakonskim zahtjevima (15%)

Kako se definiraju područja sa značajnim korištenjem i potrošnjom energije?

Područja značajnog korištenja i potrošnje energije su:

- ➡ Područja koja podrazumijevaju značajnu potrošnju energije
- ➡ Područja koja mogu pružiti značajan potencijal za poboljšavanje energetske performansi

Kriterije utvrđuje organizacija:

- ➡ U HEP ODS-u značajnim korištenjem i potrošnjom energije smatraju se područja s udjelom od 25 % ili više unutar ukupne potrošnje energije (bez gubitaka) na razini pojedine lokacije distribucijskog područja, odnosno sjedišta HEP ODS-a
- ➡ Ukoliko se utvrdi područje potrošnje energije s udjelom ispod 25 %, a procijeni da se na utvrđenu potrošnju energije može utjecati, takvo područje također se može identificirati kao područje značajnog korištenja i potrošnje energije

Kako se definiraju područja sa značajnim korištenjem i potrošnjom energije?

Temeljem analize korištenja i potrošnje energije unutar područja značajnog korištenja energije:

- ➡ identificiraju se postrojenja, oprema, sustavi, procesi i osoblje koje radi za ili u ime organizacije, a koji značajno utječu na korištenje i potrošnju energije
- ➡ identificiraju se druge relevantne varijable koje utječu na značajna korištenja energije (radno vrijeme –(h), isporučena količina električne energije (kWh), SDG, SDH, broj prijeđenih kilometara (km), ...)
- ➡ utvrđuju se trenutne energetske performanse postrojenja, opreme, sustava i procesa povezane s identificiranim značajnim korištenjem energije

Sve potrošnje koje se utvrde i potvrde kao značajne potrošnje energije moraju se nadzirati i mjeriti u primjerenom planu mjerenja

Što je akcijski plan SUE-a i čemu služi?

Akcijnski plan je alat pomoću kojeg se postiže i prati ostvarenje pojedinačnog cilja

- ➡ odgovornost za realizaciju akcijskog plana
- ➡ raspodjela resursa
- ➡ vremenski okviri za ostvarenje
- ➡ metoda verifikacije poboljšanja energetske performansi

Akcijnski planovi služe i nužni su za ostvarivanje rezultata koji će poboljšati energetske performanse u skladu s organizacijskom politikom energije.

Što je akcijski plan SUEEn-a i čemu služi?

- ➡ odobrava ga najviše posloводство organizacije temeljem usvojenih pojedinačnih ciljeva
- ➡ predstavnik posloводства distribuira akcijski plan odgovornim osobama i nositeljima pojedinih aktivnosti
- ➡ odgovorne osobe prate ostvarenje, po realizaciji zatvaraju akcijski plan te izvješćuje predstavnika posloводства
- ➡ stupanj ostvarenja općih i pojedinačnih ciljeva prikazuje se kroz ostvarenje akcijskih planova (ulazni podatak za upravinu ocjenu)
- ➡ utvrđuju se trenutne energetske performanse postrojenja, opreme, sustava i procesa povezane s identificiranim značajnim korištenjem energije

Sustav upravljanja energijom u organizaciji je prihvatljiv isključivo ukoliko su ugrađeni svi zahtjevi međunarodne norme ISO 50001 te ispunjeni bez izuzeća.

Hvala na pažnji!

Pero Josipović, dipl.ing.